

'De kracht van de examencommissie'

Samenvatting en conclusie

Inleiding

Wat maakt een examencommissie succesvol? In opdracht van de MBO Raad onderzocht IVA Onderwijs examencommissies in het mbo. Hieronder vindt u een samenvatting van de resultaten, de conclusies en kritische succesfactoren van examencommissies.

Mbo-scholen investeren veel in de verbetering van de kwaliteit van hun examinering. Toch uit de overheid zorgen over het functioneren van de examencommissies. Zo stelt minister Bussemaker in haar visiebrief van juni 2014: "Ik wil in de WEB de taken van examencommissies verduidelijken en hierbij zal ik ook bezien welke nadere eisen ik stel aan examencommissies. Deze verplichting wil ik per 1 augustus 2016 in laten gaan." Tegen deze achtergrond heeft IVA Onderwijs het onderzoek uitgevoerd. De vraag die daarbij centraal stond is: Wat zijn de kritische succesfactoren voor examencommissies en welke randvoorwaarden hebben zij nodig om hun werk goed te doen?

Om deze vraag te beantwoorden heeft IVA Onderwijs binnen zes roc's een casestudy uitgevoerd. Deze bestond uit groepsinterviews met medewerkers uit verschillende lagen van de organisatie : leden van college van bestuur (cvb), managers en leden van centrale en decentrale examencommissies. Op basis van deze gesprekken heeft het onderzoeksbureau kritische succesfactoren geformuleerd en de benodigde randvoorwaarden in kaart gebracht. Vervolgens heeft IVA Onderwijs deze tijdens de conferentie van het Servicepunt examinering mbo op 6 maart 2015 voorgelegd aan medewerkers van andere mbo-scholen om ze te checken. Daarbij bleek dat de kritische succesfactoren en randvoorwaarden breed werden gedeeld en herkenbaar waren.

Samenvatting en conclusies

Uit het onderzoek komt naar voren dat de kracht van de examencommissie wordt bepaald door de mate waarin de examencommissie gelegitimeerd is, kwaliteitsbewust is en onafhankelijk is gepositioneerd. Hieronder volgt een verdere uitwerking van deze kritische succesfactoren en een overzicht van de benodigde randvoorwaarden.

Gelegitimeerd zijn betekent vooral dat de organisatie de rol en positie van de (leden van de) examencommissie erkent en gunt. Dat kan een school als volgt realiseren:

- De leden hebben een gelegitimeerde rol door zichtbare steun vanuit het cvb en lijnmanagement.
- Het cvb en lijnmanagement geven veiligheid en vertrouwen aan de voorzitters en de secretarissen van de centrale en decentrale examencommissies.
- De leden van de examencommissies voelen zich gesteund door duidelijke procedures en processen en een duidelijke verdeling van taken en verantwoordelijkheden.
- Voorzitters en overige examencommissieleden zijn strikt in het naleven van procedures, nemen verantwoordelijkheid en benadrukken het belang van de kwaliteit van examens.
- Leden van de examencommissie zijn deskundig, goed geschoold, hebben historisch besef, kennen het speelveld en hebben kennis van alle aspecten van het examenproces.

Legitimiteit kan een school deels organiseren. De kracht en het gezag van de examencommissie zijn daarnaast sterk afhankelijk van de personen die zitting nemen in de commissies. Deskundigheid, scholing (met certificering), historisch besef, het speelveld kunnen overzien, kennis van alle aspecten van het examenproces zijn onlosmakelijk verbonden met het verwerven van een gelegitimeerde positie.

Welke elementen staan in een profiel van een examencommissielid? Een examencommissielid:

- heeft kennis van wet- en regelgeving en de Procesarchitectuur Examinering: hij/zij heeft inzicht in en overzicht van het totale proces van examinering;
- heeft affiniteit met examinering;
- kan gestructureerd en planmatig werken;
- stuurt collega's zo aan dat zij processen rond examinering goed uitvoeren;
- onderbouwt waarom hij/zij vindt dat iets op een andere manier zou moeten; hij/zij heeft overtuigingskracht.
- wil eigen deskundigheid delen met nieuwe commissieleden en docenten;
- heeft een kritische blik.

De examencommissie moet als geheel goed functioneren. Dat betekent dat bovenstaande elementen in de examencommissie vertegenwoordigd moeten zijn. Het betekent niet dat alle leden aan al deze profieleisen moeten voldoen.

Kwaliteitsbewust zijn geldt voor de gehele organisatie en betreft onder meer urgentiegevoel, het ervaren belang dat het goed gebeurt en de dossiers op orde hebben. Een school kan kwaliteitsbewustzijn op hoofdlijnen als volgt bevorderen:

- het creëren van transparantie door het systematisch evalueren van de (gevolgde) procedures en resultaten;
- het creëren van betrokkenheid en draagvlak; alle betrokkenen moeten procedures als het ware doorleven;
- het op orde hebben van ondersteunende faciliteiten.

Georganiseerd onafhankelijk zijn is een derde kritische succesfactor. Hierbij gaat het erom dat betrokkenen bij examinering een onafhankelijke positie moeten kunnen innemen. Dit realiseert een school door:

- de kwaliteit en integriteit van de leden van de examencommissie;
- goede interne 'checks and balances';
- het organiseren van de examenorganisatie in meerdere lagen;
- een linking pin: een (staf-)functionaris of een ambtelijk secretaris in de examencommissie. Deze linking pin verbindt de verschillende lagen, heeft zicht op wat er speelt en volgt het reilen en zeilen van de commissie met een onafhankelijke en kritische blik;
- externe examencommissieleden.

Over de positie van het lijnmanagement bestaan verschillende opvattingen. Er zijn voors en tegens om een lijnmanager in een examencommissie te zetten. Het is in ieder geval van belang oog te hebben voor de dilemma's die een keuze voor deelname van het lijnmanagement met zich meebrengt en daar de nodige waarborgen voor te realiseren.

Goede facilitering van de examencommissies is essentieel. De volgende aspecten zijn hierbij van belang:

- tijd;
- middelen voor professionalisering;
- ondersteuning vanuit de staf (kwaliteitszorgmedewerkers, ambtelijk secretariaat);
- een goed ICT-systeem;
- een goed examenbureau;
- ruimte voor het uitwisselen van ervaringen;
- goede communicatie en documentatie.

In het onderzoeksrapport staat een concretisering van de succesfactoren. Ze zijn geordend op basis van de Procesarchitectuur Examinering. Scholen kunnen ze gebruiken in een audit- of zelfevaluatie-instrument.